

W

Хабарай м
о жо байнТЭ Мах

[illegible]

колхозууд болон совхозууд	хавтар	эрэ т
хүгс хэдгээ	өхотой. Харин ол	оронхой.
го оршотой колхоз, совхозууд	дэлэн дү	huryr
баймаш өмнө туршада шэнээ	боджедж	юм. К
иймхидхэдгээ, "Предпряти-	миллон	во мил
иуд ба кэрэ эрхилэлгэн	өөнэдын	Тушин
байуулга тухай" РСФСР-эй	миллон т	Бан
хуулитай зохидалуулан, өөлэ	106,1 мил	Базар
хүгсөө эрхэ мэдэлээ гурим	боджидат	Жадай
хүгсөө гурим	хүгсөө	хуули

— Колхоз, совхозые тара-
шадый ажахынууд ба бага
предприятиянууд болгожо та-
лалха;

— Аажайе бүхэлээрнь гу,
али зарим хубиень акционер-
нэ бүтэмүүд болгохо;
— Аажайе бүхэлээрнь гу,
али зарим хубиень үйлдэ-
хүдэ болгохо;
1-дэхи нэгдэ
хэбэр мун
Бюджүүд
хэл саг зү
бэлүүлэгдэ

Ажыхынуудыг хубилгахын тулд республиканска комисси байгуулагданхай. Районуудта, ажыхынуудтай ийм комиссионуудыг байгуулна. Тэднээс хамт

дье эмхидхээ талаар хүдэл-
мэри явуул-дана. Колмис-
нууд тухай дүримүүд, тэд-
ний хүдэлмэрийг хэрэглэх
нормативна актууд зохёо-
лгоо оршдаг. Нэмэлт мөх
нэй хүтэлдэг үсвэрүүд
цугуй бич-
сн бичиг

Комиссионууд байгшта оной
февраль нарын туршада ажа-
хыг бүхэнд хамтын суллануу-
дны үнэгэргэж, газар эдлэх
шэглэл болон түхэл явзие то-
дорүүлвд, тэрэзэйнгээ эшэ
үндэзэн дээрэ ажахые хубил-

Хүдөө ажиахыг гүрэнэй мэдүүлхээр гэрлалга хадаа сэг зуурын компани бэшэ. Үшөө ехэ

сэг хэрэгтэй байна. Гол шуухалын гэхэд, газартай эзэнгүй, үйлдвэрлэлтэн продукциягаа ба өөрийнгөө олзо оршын эзэнгүй мэдэрэл колхозчин бүхэнд, совхозтой хүдэлмэрийн бүхэнд түрүүлж, ухаан бодогүй хүн бүртэй байгаа нь үнэхээр гаймал үзэг юм. Үүнийг хандуулах

Республикын Министруудэй Совет, районуудай захиргаануудай гулаанар, хүдөө ажла-
хын министерство, газарай ре-

формын талар комитет, бүхы
шатын Сөвөдүүдэй хүдөөгэй
арадай депутатууд хүдөө аж-
ахые хүтэлбэрилгын, технологи-
ческа ба материално-технике-
ска хангаллын зургаануудай
байгуулалжануудта мун лэ

хубилган шэнэдхэлгэ бэлүүл-
хэ зэргэтэй. Район бүхэнэй хү-
дөө ажыхын управлендэ зүб-
шэлэгшэ мэргэжэлтэдэ бии
шэлэгшэ. Тэднэй зохомсод

Тэрэнийгээ гадуур мүнөө үе-

дз хубийн продукци үйлдвэр-
рилэгшэдыг агросервис хамга-
жа байха ёготой. Энэ хадаа
прокатна ба захиарилгын
пунктүүд, машина болон ту-

хээрэлгнүүдөн, техничesk
талаар хангалга, тэднийн тех
никээр, утгжүүлгээр, химийн
хороо бодосуудаар хангалга
болонo. Ажахын МТМ-гэй ба
автопаркын үндэсн нуури дээ-
дүр, тэднийн дунд, түүн дунд

Бидэнэй элдэб шийдхэбэринүүдые баталан абабашье наамнай, республика дотор худэе ажахын продукция бэлдэхээ, хадгалха ба буйлуулха асуудал-

нууд тун муутаар бэлүүлэг-
дэнэ. Хүн зонхил эдэс хоолой
эзлүүлүүдээр хангалтын шуха-
ла энэ халбарид өөшэдынгөө
сөг үргэлжын анхарал хандуул-
ла, харин оронгуудад хүсэ, үр-
халамжа болон түхээрэлгэнүү-
дэд барилдсан бэлүүлэгүүдэд
рэнэй бэлүүлэгүүдэд гэтэй тэ-
хын эрдмүүдэд тэнхмүүдэд
стрүүдэд тэнхмүүдэд

Угхйбүүдэй эдэс хоолой зүйл-
нүүднэ олоор үйлэдбэрлэгз,
түхэл ялангуудын олош-
руулха хадаа буйлуулгын про-
мьеллентостин мүнөөдэрэй
шухала асуудалнуудай нэгэн

Байгша ондо малай үбэлтжэл-
гэ өхөл хүндөөр үнгэржэ бай-
на. Байгша оной январь на-
рада, нёдондоной энэ уеынхи-

тэйгэсүүхэд, маях, ну, үн-
дэгэ үйлдбэрилгэ доошолоо,
түг багар абгаа, малай гар-
залха ушарнууд олон болоо.
Зарим ажыхынуудта гэжээлын
үглөө-мүнөө дууяхань. Кол-
хоз, совхозчуудай байгуулам-
да тоолон баб. Орсон шүтэл
бэриний үл энтэйхэ буряад
хаяа ердөөшлөн баглан ба-
хай анигтай гэжэ таймнай
рэтэй. Гэжэ таймнай
хо, гэжэ таймнай

жые хубилгахы талаар хэхэ хүдэлжэрин ехэшые хаань, малл үбэлжэлгы буре эмхитэйгээр дүүргэхэ, бэлшээрхидэн гаргахы асуудалнуудыс мүнөөнөө шиндхэхэ ёһотойбди. Тэ-

ршлэлэн мал ажлаа хүдэлмэр
рилгшгэдэт анхарааа шангад-
хажа, дээс хоолой зүйлнүүдээр
тэдэнэй гэр бүлнүүдээ хан-
гаха, аша үрэтэй ажлаа бол-
лон бусад эрхэ байдал тог-
тоохо талгаар үдэр бүрийн
оролдолто гаргагдажа байха
зоогтэй.

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

Дээд-Хэжэнгийн дунда хургуулийн 75 жэлэй ойдо

ХИ ТАБИГШЫНГАА НЭРЭ ХҮНДЫЕ ҮРГЭЖЭ...

Тийгэжээр байгари хорёод онууд гаража, Эдэрмэгэй Шаана, Тэндид, Сагаан-Хушуун гэж газарнуудта бишхэнүүд хургуулинууд нээгдээн байгаа. Циремпил Доржид, Хоца Намжилон, Бал-Самба Лхасаранов, Дэлгэр Дариев гэж байгари тэндэ буряад үх-бүүдэ ном заадаг байгаа.

1929 ондоо Эдэрмэгэй түүрүүшын коммуна байгуулагдаба. Эдэрмэгэй бии болоһон бүхы хургуулинууд энэл ондоо нээгдэж, Эдэрмэгэй эхин шатын хургуули болгодоһон түүхэ тэй юм. Арбан юэз наһатай Рёбдан Цыремпилов энэ хургуулийн түүрүүшын багша байла. Тезд тэрэ энэл удаан багшаша үйлэгүй байшоо — 1930 оной октябрийн 13-да тэрэ нударган баяшуулай хорото наһаргаа нүгэлээн юм.

1930 онойоо эхилжэ, энэл олон багшанар хубарилдан хургалба. Жэжээлхэдэ, Содомон-Дагба Буджапов, Агаан Аюу-баев, Жалбу Батонин, Бато Базарон, Сэндэс Хурганова, баяндэлгэр Баярчуев болон бусад. Удаан дүшөөд онуудта Екатерина Павлова, Гомбо-жал Жанчиков, Дэмдэ Найданова, Цыпила Дабеева гэгшэд худалба.

Жэжээн Эдэрмэгэ нутагай басаган Ванчик Туденова 1948 ондоо энэлэ багшалажа эхилээн, багша болохо үйлэзэ, хургалша болохо гэжэн түрэлхын захатай Ванчик Очир-Туденова хургалшаа багшашаа гээсэд худалба.

Жэжээн Эдэрмэгэ нутагай басаган Ванчик Туденова 1948 ондоо энэлэ багшалажа эхилээн, багша болохо үйлэзэ, хургалша болохо гэжэн түрэлхын захатай Ванчик Очир-Туденова хургалшаа багшашаа гээсэд худалба.

гаһан үхбүүд мүн лэ олон юумэ мэдэдэг, шадха болодог, бага Эхэ орондоо дурладаг бэлэй. Тимэс хадан нутагай түрэлхид бүхэн үхбүүгээ В. О. Туденовада заалгуула гэжэ оролодог хэн. Тэрэнэй хамта худалһын Э. Ц. Доржиев, С. Б. Цыренов, А. В. Шагдурова, Д. Л. Николаева гэгшэд мүн лэ шэлэһэн мэргэжэлдэ үнэн, хүнийе хүмүүжүүлжэ, хургалта дуртай багшанар бэлэй.

Эдэрмэгэй эхин хургуули 1963 ондо найман жэлэй болгодожо, Дээд-Хэжэнгийн гэжэ нэрлэдэг хэн. Ц. Г. Цыренов, И. И. Сергеев хоёрой богонихон хугасаа соо ээлжлэн директорээр худалһөөр байтар, 1965 ондо хургуулийн дунда хургуули боложо, түүрүүшын директор болоһон Анатолий Дашиевич Балданов эрхим худалһаа байһандаа, нутагайгаа хүн зоний дунда өхэ хүндэтгэ байһан юм. Тэрэнэй худалһаа байһандаа, нутагайгаа хүн зоний дунда өхэ хүндэтгэ байһан юм. Тэрэнэй худалһаа байһандаа, нутагайгаа хүн зоний дунда өхэ хүндэтгэ байһан юм.

1984 ондо манай хургуулида залуузан, өхэ шуран, бэрэ азын багша Донид Батуева Очирова эрээд, уданшөгүй директорээр томилогдоо хэн. Донид Батуевай директорээр худалһын табан жэлэй хугасаа соо Дээд-Хэжэнгийн дунда хургуули хүн зоний дунда өхэ хүндэтгэ байһан юм. Тэрэнэй худалһаа байһандаа, нутагайгаа хүн зоний дунда өхэ хүндэтгэ байһан юм.

Хургалшад Дээд-Хэжэнгийн дунда хургуули 1967 ондо түрүүлэн дүүргэгшэ гараа хэн. Тэрэ үеын багшанар Н. Х. Харханова, М. П. Мясникова, Х. Ц. Наньеова, В. Б. Баженова, В. Н. Баркова, М. Э. Дашини-маева, А. И. Зверева, А. И. Пластинина, Р. Г. Дашиева, И. М. Сергеев, Ц. Г. Цыренов, З. И. Архинева болон бусад.

бүхы хэмжээ ябуулга хүмүү-жуулгы талаараа тох өхэ хүсэ-тэй байдаг гэн.

Эдэрмэгэ нутагын эрдэм-мэй гулам болоһон хургуу-лийн нээгдэлээр 7 жэл үн-гэршэбэ Энэ үе соо тэбэр 25 класс дунда хургуули дүүргэжэ гараа. Тэдэнэй дундааа зур-гаан хүн бидэнэйгээ хүнэн бэш багшын мэргэжэл шэлэн-хэн, хүн зоний дунда хүндэтгэ болоһон худалһаа байһан.

Мүнөөдэрэймэй хургуули яһала зохидон, соморон, на-надаманай таарма байртай юм. Тэндэ эбтэй эгтэй багшана-рай коллектив ургажа абаа за-луу үетэниие пурган, хүмүү-жүүлнэ. Багшанар Ц. Ч. На-мсареева, Е. Д. Доржиева, Ц. Г. Харданова, С. Н. Шойрлова, Р. Б. Буджапов, Г. Ц. Цын-денева, Н. Д. Давдарова, Д. П. Бичаева, Г. Д. Гостева, Б. Б. Шойрлова, Д. Ч. Д. Дашиди-лова гэгшэдээрээ омогсогохон ёһоороо омогсогонодо.

Буряад совет литературын үндэстэй хурги табигша Хоца Намсареевич Намсареев 75 жэлэй саада тээ эмхидхэн бай-гуулан хургуули энэл олон жилдэ нилдэжэ баян нэмтэри-гоо болохо гэжэ ааб даа. Эхэ та-бишынгаа үндэр нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ, лэйн хайхан за-шалууулаа алдангүй, хургалса-лаа ба хүмүүжүүлгынээ эс-суудалнуудые сагай эрилтын ёһоор шидэжэ ябаһанай со-хон лэ.

Л. АГБАНОВА, Хэжэнгийн районий Дээд-Хэ-жэнгийн дунда хургуулийн ди-ректор.

УГ ИЗАГУУРАЙНГАА УУТА УУДАЛХАДАА...

(Хори буряадуудай түүхын ба хэлэнэй домогууд тухай) ОРОЛТО ҮГЭ

Ямаршэе хүшэр хүндэ, хатуу сагай уша-раа байхада, эдэз солой тохордожо, үнэ сэнгүүдэй угаргүй өхээр дээшлээдэ байхада, эдэ бүгэдэ-һөө уламжалан, хүн зонон сэдхэлэй хэды муудабаһые наан, «Буряад үнэн» һониной хуудалһаа эдэ-дэ һонинуудые, урин зөөлөншье үгэнүү-дэ уншахада, сэдхэл бодол заржажа, досоошье тэнихээдэл шэнгэ болоһон даа.

Мүнөөнэй саг ондоо. Урда саһаа буряад арадайнай абажа ябаһан ёһо заншалууд, хургал заваринууд нэрэгдэнэ. Хаши-данги байдалһаа сүлөөд гарһан бурхан шажаһанайнай номнол нэрэгэн дэлгэрнэ гэжэ.

«Буряад үнэн» газетимнай 70 жэлэйнээ ойн баярые угтаа, һонин-һонин, удаа түгэл-дэр зүйлүүдые сааһаа гаржа байһан

боллогой, Илангаа буряад арадай үндэ-һын соёлой, хуушанай ёһо заншалай, түү-хын, хүмүүжүүлгын болон бэшэһе олон азын асуудалуудые бүри гүнзгийгөөр хэрүүлжа байһан дамжогүй. Үргэн олон уншагдай, айл бүхэнэй буряад һониноо хаяда, сэдхэл бодолоо нэрэгэжэ, зан абарьяа зайжа, урматой баяртай уншажа һууа саг эрэнхэй.

Буряад угсаатан хадаа холо ойрын ара-дуудта мэдэжэ, өөһэд хоорондоо «һала һайн холбоо барисаатай, хэлэ аманайгаа, зан заншалаһые талаар дүтэрхы ябаһан хаш. Энэ ханамжаа, мүнөө хүн зоной ил-гадай ёһоор, зүүн ба баруун буряадуудай харилсаа холбоон дээрэ хэрүүлжа хү-сэлтэйб.

I. ХОРИ-БУРЯАДУУДАЙ түмэд угсаатанай хамтаралда ябаһан үе тухай «Монголой ноууса тошон» соо бэшэгдэнхэй бай-даг. Байгальһаа зүүгээрхы газар нутагуудаар тэнхээ, ан гүр-рөөл агнаха, адуу малые үдхэ, хэдэ һайн нутаг ороһон бэ-дэрһээр бурхан-Халдун хадын (Онохой голдо) тикшээшье ошоһон гэжэ бэшэгдэнхэй. Хо-ри-Буряадуудай ушөө нэгэ бу-лгэ байгальһаа баруулаа та-рахад, Чингис хааны сэрэ-гүүдэй ойн арадуудые ээлж-дэн ээлжэ үеэ дайралдаа, тинн ойн арадууд-хори-түмэ-гүүд, буряадууд (эхирдэ, бул-гэдэ) гэжэ мэтэлхэн бута со-хигдоһон гэжэ тэмдэглэнхэй байна. Тэрэл бута сохуулжа байха уеаае хоршуул түмэд угсаатантаа хоёр тэнхээ та-ража, хожомоо хамтаржа ябаһан үеэ тэмдэглэнхэй. Түмэд угсаа-танай үлдэлхүүд Чингис ха-анай зарлигар Зүүн Монголой дайда руу үлдүүлхэн яһатай. Тикшээшье хори-Буряадуудай зарим отогүүд баруун буряа-дуудай дунда һууржанаа, зарим нэгэнхын Алтай, Хангай ха-дануудай ара эрээрхэ тарһан, мүн сааһаа Дунда Ази хүрээ-тэрэ зайһан, зулаһан байһа.

Юундэ ингэжэ хэлхээдэ на-набши хэлхээ, хори-Буряа-дуудай уг гарбал соо түрүг болһон зон бил хаш. Буряа-даймнай мэдэжэ эрдэмтэн Ц. Б. Цыдендамбаев «Буряа-дууды түүхын ба угай бэш-гүүд» (Улаан-Удэ, 1972 он, 226—227 хуудалһан) гэжэ ном соогоо хори-Буряадуудай 11 эсгэрхэн хоёр бүлэгтэ бүри-дхэн гэжэ батална. Гэлүүд омог түрүүтэй зонинь мон-голнуудһаа, таргана омог тү-рүүтэй нүгөөдэ хэхэд омогу-дын аһан түрүгэ угай зон-һоо нилхэнэ байжа болоо хаш. Хожомын тарганаан бу-лгэ гэлүүд бүлэгтэ хамтар-жа, хори-Буряадуудай 11 эс-гэрхэн гэжэ алдаршан, энэ болотороо яһаа гэжэ.

«хэз буряад» — март, «бага бур-гад» — апрель, «хара шэрэм» — май, «манганһан һара» — июнь, «ху һара» — июль, «өөлз һара» — август, «унери һара» — сентябрь, «үүри һара» — октябрь, «гура һара» — ноябрь, «буга һара» — декабрь, «хуса һара» — январь.

Ага нутагай ажаһуудад хо-ри-Буряадуудай хэлэндэ ламын мургалтэйн нэрлэдэг һара, жэлүүдэй нэрүүдэй баруун бу-ряадуудай һарын нэрүүдэйг хуударһанһын һонин юм. Жэжээлхэдэ, Зүдхэл нутагта итгээ хэлэдэг байна: «сагаан һара», али «бар һара» — фев-раль, «улаан зудан», али «туу-ль» — март, «хэбэрэй дунда һара», али «ууу һара» — апрель, «хэбэрэй һуул һара», али «мо-гох» — май, зунэй эхин һара, али «морин» — июнь, «зунэй дунда һара», али «хонин» — июль, «зунэй һуул һара» — август, «намарай эхин һара», али «тата» — сентябрь, «намарай» дунда һара, али «нохой» — октябрь, «үүри һара», али «хахай» — ноябрь, «үбэлэй эхин һара», али «хулгана» — декабрь, «үбэлэй дунда һара», али «хүр» — январь.

Хуушан ба шэнээр хэлэгдэ-дэг гарга болон һарануудан нэрүүдэе адалжа, жэжээлхэ үзэлһэн статья бии юм. Но-нирхобол, Улаан-Удэ хотодоо 1986 ондо барлагдажа гара-һан, «Дундада зүүн жэлүүдэ-тэй ба шэнэ сагай Монгол ороной соёл» гэжэ согсолбо-ри соо «Монгол угсаатанай арадай литэ тухай» статья бай-ха.

«ЭТИГЭХЭЭР БЭШЭ НАНАТАЙЛ»

Хургуулийн 75 жэлэйнээ ойн баярые тэмдэглэхэн гэжэ. Тээд бидэнэй мүнөө ямар бэлдхэл хэжэ байһан тухай 9-дхын классай хургалша Сасама Гончинова хөөржэ даа. «Алтан намарай һайндэр», спортгор норилго, аянша-га гэжэ мэтэ хэмжээ ябуулангуудта бии өхэ дуратайгаар хабалдаггүй. Намартаа, хабартаа ой соо хоноходо, ямар гоё байдаг гэжэб!

Хургуулийн аяар 75-тай болоо гэжэ этгэхээр бэшэ байна. Маанадтаа сасуу шэнээр наһагдана. Хургуули дүүргэгшэдэй 25 жэл буудал зоюулан фотоальбомуудые өлдэбди. нутагайгаа үндэр наһатайшуудай хооронну-дые бэмжэ абаабди. Тэдэнэртэ үнэн зүрхэһөө балр хүргэнэбди.

Сасама тон тошохоноор хөөрөбэ. Уһа юулэнһнээ тодорхой тошоо мэдээлэлэй һайншье ааб даа. Минни нэмэхэ юумэн гэхэдэ, спортын 4 секцидэй. Хургалшад-һын район, республика соогуураа түрүү хургуулидые ээлдэг зашалтай. Хубисхал Елбоевич Ергодов эдир бок-сернуудай секцие олон жэлдэ хүтэлбэрилнэ. Спортын орошон соо энэ хүмүүжүүлгын нэрэ мэдэжэл байха.

Тинхэдэ Е. Ч.-Д. Данаидилов «Гэрэй эзэн эхэнэр» гэжэ кржикуе эрхим һайнаар хүтэлбэрилдэг гэжэ хэ-рэгтэй. Үхбүүдэһын ямар дуратайгаар ябадаг гэжэб, хэ-лэлһын аргагүй.

Манай ханатаа, эхирдэ, бул-гэдэ, хонгоодор, хори болон барга буряадууд Байгальһаа ба-руулаа, ургаһаа ажаһууна-даа, хаа хаһан пуһан угсаа-тантай саг үргэлжэ харилсадаг, танил садан болотороо абал-садаг байһандаа бэе бэвэгнэ-хэ хэлхээдэ мүн лэ дайралда-ха юм. Алтан — алтан, арга — арга, балта — «хүх», буга — «буха», кылран — «онгосо» гэжэ мэтэлхэн. Хэдэ угсаа-танай хорхун (котты) омогой зон Доодо-Удын буряадуудай хударлаадаа буряадууд бо-лоходо, хоршон монголнууд гэжэ нэрлэгдэ гэжэн бодол хүн зоной наһаандаа буруу ойл-госо оруулна. Энээн тухай дээрэ дурсагдаһан зоной на-наанда буруу ойлгосо оруул-на. Энээн тухай дээрэ дурса-гдаһан эрдэмтэн Б. О. Долгич ном соогоо бэшлэнэ юм.

Тобшоһон хэлхээдэ, элдэб үндэһэ яһанай эртэ урда сагта нүүжэ, хүршэ арадууд-тай харилһан, бэе бэлдэжэ үзүүлһэн һайн мөөн, халан абалһанай ёһо заншалууд тухай асуудал угаа орбо байна. Бэе бэлтэжэ үлхэлдэн гүрэл-дэһэн түүхэнүүдэе, хэлэнүү-дэ хэды нэрлэһан хаража, шэнжэлжэ шүүжэ үзэхэдэ, жэгэ тэй һонин тобшоһолнууд та-рхана. Тимхээшэ газетын хэмэ-хэжээн энэ статья соогоо зо-ной һонирхон эхээр дайржа гэжэ басаган зарим тухай-ламжанууд, тобшоһолнууд нитэлхэ гэжэ туршаба. Гэхэ зуура энэ хэлэгдэн тобшо-һолнуудые бүхы уншагдажа баалангүйб. Хэрбэ зарим ун-шагдай ондоо ханамжатай байжа, бэшэһэн баяртай байхэ.

Харгана гэжэ омогой нэрэ «боролон», «хэртэганан» гэ-һэн түрүгэ үгтэһе гарһан хэ-бэртэй. Бодонгууд омогой нэрэ мүн лэ түрүгэ үгтэй үгэ ха. «Бод» — булгэ, нэгэ булгэ, омогой зон, «бодон» — арад зон, албан арад, «-гууд» — олоной тоодо оруулагдаһан аффикс гэжэ мэтэлхэн.

Түрүгэ хэлһнээ хори-Буряа-дуудай хэлэндэ шэлжэн оро-һон үгтэнүүд олон. Жэжээшэ, «аба» (хэйдэ), «ама» «бүдүүн хузууһи болон бусад.

II. Хори-Буряадуудай нэгэ бу-лгэ зон хашагдажа хайргада-даа, ядаад лэ Зүлхэ мурэниие урууджа, мүнөөнэй яхадудай газарта нутагажад, тэдэнэйгэ нилхэнэ юм гэжэн домог яба-даг байна.

Байгалай баруун бэвэгн нута-гуудаар хори-Буряадууд удаан саг соо тэнхээ ябаһан байһа. Тэрэл сагта тэндэ бай-хадэ, Чингис хааны үедэ ама-раа тоотой ябаһан барганар-тай аргагүй өхээр таниһан, тинн түрэл саданар боложо хударһан юм. Тимхээшэ бар-ганар хожомын өөһэдгөөе хори-Буряадууд гэжэһэн гэ-дэг болһон байна. Хэлэ ама-ниһыншье тон адли болоһон тула барга-Буряадууд гэжэ алдартайгаар хорин 11 омо-гой нэрэдэ ороһон түүхтэй.

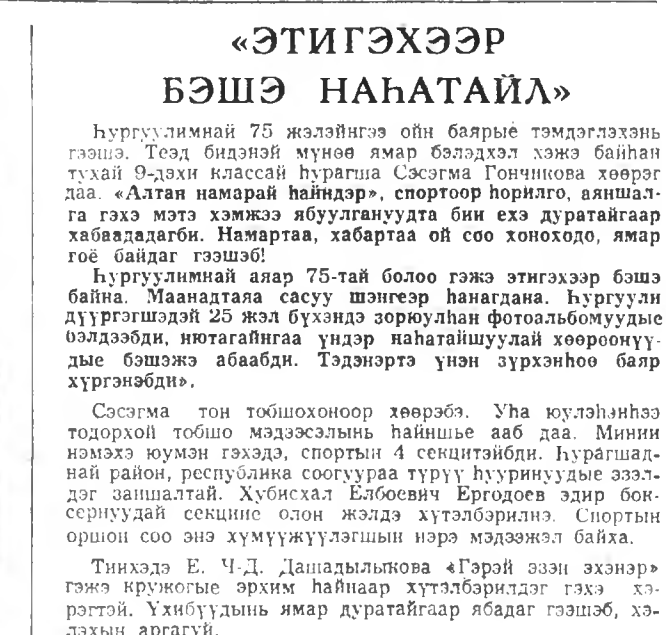
Барганар хадаа гол түлбэ-Барганан голоор, Ойхон арал-дэһе, Байгалай баруун эрхээр-һэн һуудад, мал болон газар ажал эрхилдэг байһан ха. Тэ-дэнэй ороһон гэжэ хэлэгдэ-Барганай, Удын (Буряад-Но-хой) голоор газар уһалдаг ху-һан һубаг ханабууд «барга, монгол ханабаа» гэжэ мүнөө барлотор нэрлүүдэг. Ойхон арал дээрэһи тимхэ һубагуудые замбууһинһаа хэлэл ёһонууд буулгажа абаһан байһа.

Хорёдохор. Тэрэ үедэ Бай-галай баруун эрхээр томо бур-гэдэ шубуун нэгэ зайһанай хү-гэдэе шүүржэ абаад, хада руу абаһанан юм гэжэ хори-Буряадуудай угай бэшгүүд (Г. Тобоевой) соо бэшэгтэй. Энэ ушарһаа хори-Буряадууд буршье нүгдөөд, зөөжэ ошохо баатай болоһоншгээр тэрэ угай бэшгэ соо хэлэгдэ-дэг. Байгалай шадар үлөөд байһан барга-Буряадуудай хо-ёр булгэ тэдэнэй хамта Зүүн Монгол руу гаралһан бай-ша. Хожомой сагта хори-Бу-ряадууд Зүүн Монголһоо да-хинаа нааһаа гаржа, Байга-һаа зүүжээ мүнөө байдаг нута-гуудтаа таржа түбхнхэн хаш. Барга буряадуудай түрүүн гаралһаа ошоһон зонинь «хуушан барганар», һуудэнь ошоһон хоёр булгэ зонинь «нэнэ барганар» гэжэ нэрлэгэ-Хүлэн-Буйраар таржа ажаһуу-даг байна.

III. БАЙГАЛҺАА баруулаа эхи-рад-булгэдэ буряадуудай нута-гуудаар хоринхидэ удаан саг ажаһууһан гэжэ мэдэжэ-гэжэ. Тимхэ нүүжэ абахада, хо-ри-Буряадууд түрэл хэлээ мэртагуй, баруун буряадуудай нутаг хэлэһэй өөрөөр хэлэе өхээр болоһон гэжэ, ханаагүй ха. Гэхээшэ, баруун буряадуудай хэлһнээ хорин-хидэ хэлһнээ шэлжэн оро-һон үгтэнүүд мүнөө болотор дайралдадаг гэжэ. Энэ уша-рые Хоца Намсареевэй бэш-һэн түүрүүшын үеын зоһол-нууд дээрэ гэршэлэн хэрүүл-дэг. Жэжээлхэдэ, манай «хууш», худалһаа — «хуурса», хүйлүүр — «хөөбэр», зудан — «тайга», хэлхэ — «ээрүү», нажар — «зун», талһаа — «тоолохо, хүчдэлхэ» мэтэн үгтэнүүд дай-ралдана. Баруун буряадууд зарим үгтэнүүдэ богон бол-һон хэлэгдэ үгы үгтэнүүд үшардаг байна. Жэжээшэ, «бо-домо байна» гэжэн ондоо «бо-жо байна», «мориды асарба» — морин асарба.

Он жэлэй һарануудай нэр-үүд мүн лэ баруун буряа-дуудһаа абаа ха. Хоёр зуун хэлэй саана, мүн мүнөөшье хэлэгдэдэг һарануудай нэр-үүдые Ойхон буряадуудай хэ-лэгдэгтэй жэжэ болгон та-руулаһанай. «Эхэ улаан» — фев-раль, «бэсэгэ улаан» — март, «хадаһан һара» — апрель, «хара шэрэм» — май, «манганһан һа-ра» — июнь, «хура һара» — июль, «үбэлэй һара» — август, «унери һара» — сентябрь, «үүри һара» — октябрь, «гура һа-ра» — ноябрь, «буга һара» — декабрь, «хуса һара» — январь.

Харин Яруунын аймагтай Тэ-лмэдэ ажаһуудад хори-Бу-ряадууд имижгүүгээр нэрлэнэ — «сагаан һара» — февраль,

БАГАШУУЛАЙ ДУНДА

ба зааха гэжэ тон хариуа-сал-ю. Эгээл түүрүүшнээ багшын хийнэ хүн бүхэн хожом зоной алдбээр сэнжэжэ абадаг. Энэ тус хургуулийн эхин классуу-сыг Чимитовна Намсарее-вийн хамта харанат. Ахмад эдэ эргэртэй болоһон Цыпила хургуулидаа 20 жэлдэ худал-һаа энэ жэлүүдэ тэрэ хэды олон

БАГАШУУЛАЙ ДУНДА

бишхан үхбүүдые эрдэм бэшэгтэ хурга- гэжэб! Тэрэнэй үнэгэрэдэг математикын, ород ба буряад хэлэнүүдэй хэжээлхүүд тоходоо һонирхолтой, дидактическа мате- риалнуудтар элбэг байдагараа шалгардаг. Эсэхэ сусхые мэдэхтэй энэ багшадэ-хургалшадын ба түрэлхидын тон өхэ дуратай юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. Ч. Намсареева хэжээ- лэйнгээ үедэ.

БАЯН ДҮЙ ДҮРШЭЛТЭЙ

хургуулийн багшанар болон хургалшад Галина Дмит- рова гэжэ байхатай болохо аза талаантай байгааба- һайшаб. Ород хэлэнэй багша мэргэжэлтэй залуу- ланай эһитэй, һөөл зохидон басаган оройнойнай ба буряад орондо худалһөөр элгээгдэдэ, манай тудалһан байна. Эһитэй 1955 он һэн. Тимхэжэ нутагайнай түүрүү мэханизатор хубүүдэ хадамдаа нэрлэгдэн хэлхээдэ үлөө гэжэ.

Тимхэһөө шэлэһэн мэргэжэлдэ өөрөө айтхатар болһон мэханизатор юм. Тэрэ өөрөө уран гоё үгтэнүүдэр, удаа хургалшад хургалшад ород хэлэндэ багшашаа дурлуужа шадаһан багшатай. Дүршэл эхэтэй багшанаримнай нэгэн Г. Д. Гостева манайн «СССР-эй арадай гэгээрэлэй отчинигай», «багша- шын нэрэ эргэнүүдэ хүртэһэн байха юм.

Тимхэ һананһаа амаралдаа гараһаа һаа, түрэл эхэ үлөөд, баян дүй дүршлөө нүхдөө дамжуул- лан дундиршгүй дүрэ буулаһан ород хэлэнэй багшашаа онко һайжыне хубуудатанай бэлгэлхээр лэ лэ багшатай байһан бидэ булта золотойди.

Г. ЦЫДЕНОВА, Дээд-Хэжэнгийн дунда хургуулийн багша.

ЗУРАГ: Г. Д. Гостева.

Дурсалга

МАРТАГДАШАГҮЙ БАГШАНАРНАЙ

1947 оной зун байгаа. Эжы бидэ хоёр мори тэргээр Бай- малайгаа түб Шулуута һуу- ринһаа Эдэрмэгэе бусажа яба- тарха, тоһоһоо үдхэн хара уаһанай бурялан, тэнгэрэй өөдэ дэгдэжэ байһые хаража- рөөд, гэрээ эсэгүй орхөөд га- рһан хадаа, манай гэр дүрбэ- бэ бэшэ юм аа гү гэжэ ай- хандаа, морёоо эмэ эхитгүй шэбзуурдан, оодоруулаа тоо- ной дүтэлжэ яһанади. Улаан галаар соробилһон дүлэн ай- хабтар жэгшүүрэнэй муухай- гар харагдаба. Хүржэ эрхээ- дэһэй, тэрэнэй хэнхэйшье гэр байра бэшэ, харин Зур- галһонийн (түүрүү байһан голхойзонгоо нэрээр) эхин хургуули дүржэ, дууһажа бай- гаа хэн. Тэрэ жэлһын хургуу- лида түүрүүшнээ орохоһоо байһан би һуража шадахааа болибо гэжэ гү гэжэ айжа, булайхан голдойтойгаар бар- хираа бэлэй. Харин тэрэл хургуулийн мүнөө 75 жэлэйн- гээ ойн баярые тэмдэглэжэ- байна.

1947 ондо хургуулинуудта бэлдэхэдэ класс нээгдэж хэн. Хүн зоной, засаг түрүн һа- глар хоёр ондоо гэр соо сен- тэбрийн 1-дэ хэжээлхэй эхил- лэ хэн. Хургалшад аялал бай- даг жама ёһоороо эхилжэ, үр- гэлжүүлжэ һаба даа. Зүүгөөр заалһан багшанарнай ад а- дили бэшэ, барандаа дабылда- шагүй ороно ондоонууд хэн. Эгээл түүрүүшын багша Гом- божал Жанчиков байгаа. Ба- гшаша байгараа болһон юм гү, яһан юм, удангүй Норбо- Самба Максорович Гилыков багшатай болоо хэмдэ. Энэ багша шэнэ шангаар энэжэ, дугарха, наадаша юм хэн. Тезд юугээрээ намда наһан соомин хадуудгаб гэжэдэ, и- мэ юм би наһагбаша (ахамни бала тимхэ) байгааба. Зүүн гар- гар бэшээшэ боложо һууһада- мни, сагаһаа мэргэллэн, нэгэ нодөө анижа эрээд, нү-

Д. ДАМДИНОВ, данһаа ба ажалан ветеран.

РЕДАКЦИНА: Манай газе- тэдэ элбэлхитгээр бэшэһэн байдаг Даша-Нима Гандкович энэ удаа угай һонирхонтой асуу- далда хадаба. Хэлэ, бэшгээр, мүн түүхээр олон жолүүдэ һонирхожо, шижилхэлһэн го- рингой худалһарын хэлэн аздаа, манай ханатаа, энэ статья- гаргаа үгэ булалдад. Эдэ эхи тоомжыһе магадгүй. Тимхэ- һэ энэ статья тухай ханамжа, дурдалһуудтаа элгээлхэн, оро- нон анирал татаһан хөө- рлөөн зохолхал ха.

В. НАИДАНОВА.

Аото Ном

ГАЗЕТА РЕСПУБЛИКИ БУРЯД

ДАЛИ ЖЭГҮҮРЫНЬ УРГАГ ЛЭ!

«Хүндэт уншагдай Нэгэ дээрэ Суломай гэнэн фактори би. Юрэдөө, фактори гэнэн турал хэлэһингээ аялга зугаагай хүжмэе аалихан шаг-наархаат үзэт даа. Энэ үедэ эхнэгээ нэгэн зүрхэнэй сохисе дуулаһандал боложо, ямар нэгэл таадашагүй баяртайше, сэдхэлээ хүдэлгээр-шье мэдэрлэдэ абтахат. Манай хүлгөөтэ түүхын гүн сооһоо эрдэни зэндэмэни шэнги на-гинаар хадагалан абжаа ха-нан хэлэн дээрэ элнэгэ ху-линсагуудтайгаа хөөрлэдэ-дэл болохот...

Өөрөөрөө турал хэлэндэ, үндэһэн соёлоо дуратайгаар, хүндэтгэйгөөр хандадаг хүн бэшхысе ондоо арадуудта, со-лодонь баял тимээр ханда-дог юм. Ямар нэгэн амитанай, урга-малай хоморой шухаг болохо-до, Улаан Дэлбэртэ оруулдаг, хамгаалдаг, аришдаг гэхшбди. Усөөн тоото арадуудта баял тимээр хандаа байгааби. Юуб гэхэдэ, эдэ арадуудай үндэһэн соёл, хэлэн, баял үгы болохо байна бшуу.

Турал хэлэн дээрэ хөөрл-дэхэе бшэ шэгшэ. Хааншье, гэрээшье турал хэлэн дээрэ хөөрлэдэгшэ. Үхбүүдээ нур-гаты. «Бидэнэр турал хэлээс алдаа наа, одоол хармагшадтал адил болохобди»,—гэһэн манай хор-дохи зуун жэлэй сасутан, профессор, хэлэ, бэлшэгэй эр-дэмэй доктор В. И. Абасевай үгэнүүдээр «Аото-Ном» газе-тын түрүүшын хуудһан нээг-дэнэ.

Россин Федерацион респу-бликануудай, автономно ок-ругуудай үндэһэн арадуудыс хамгаалха, дээдһин органуудта түлөөлээ зорилготойгоор «А-то-Ном» гэнэн шэнэ газетэ бии болгодобо гэжэ тус газетын зохиохы соведэй гэхүүн Л. Доржиев манай газетэдэ мэд-дээсэ хэн.

Унхөөрөөшье дэлхэй дээрэ-дэ усөөн арадуудай оло-нинь мүнөө үедэ үгы болохо туйлдаа хүрөөд байна. Манай гүрэн соо зугаада ба-га яһатан бии. Тээд зариман-най—куманди, кубачин, тин-дин, мошан, эрвин, негидан, үр, keto гэжэ мэтэ яһатанууд тухай дуулаһыгэй байхадаа болохо. Юуб гэхэдэ, эдэн тухай бэлшэдэггүй шахуу бай-гаа бшуу. Бидэнэр Африкын гу, али Австралийн ямар нэгэн угсаатан тухай үлүү һейн мэд-дэхэ байхбди. Харин тинхэдэ хажуудаамай ямар нэгэ яһа-тан үгы болон наһажа байха.

Звенигсий автономито ок-ругһоо Россин Федерацион арадай депутат Ю. К. Стуров «Аото-Ном» газетын коррес-понденттай хөөрлэдэхэе ин-гэжэ хэлэнэ: — Байхиска районий газар

Урдань эрэгтэйшүүл гэр-эһингээ эхэ-эхэ худалмари хэжэрхөд, хазар морбороо, бээ бээдэ айшалаһаа, но-нин хорьомоо хөөрлэдэжэ, арга шадалаа туршажа, һээр шаажэ сүлөө сагаа барадаг байгаа.

Зарим айлан сэрэгдэ бу-хедэ, тэндэһи малай һээр үлгө-тэй байдаг һэн ха. Морбиро үя-жа, тэрэ һээршье шаагаад, ху-халжа шадаагүй һаа, сэрэгдэн үлгөөд, ородог, хааб даа.

Боосоной һээртэй айлда хаа-хаанааа шадал эхэтэй, ша-дабарин дүртэй хүнүүд эржэ-байдаг. Тэрэ барилдааша гу, али тэрэ бүхэ тэдэнтэй һээр хухалжа шадаагүй гэжэ мэтэ-шэлэн нурга суу гарадаг бэ-лэй.

Боосоной һээр яагаад бэл-дэгдэнб? Яланайн доторин байгууламжа һуларуулахгүйн тула эхээр бусалгангүй, шүү-һэтэйгээр мяхынь гаргажа, ээсиний хутагын эдирээ гар-гангүй галтайгаар, һайтар мүн-жэдэг, удаан һээрһингээ тар-хи хүнгэдэһи тула хоёршэ-хүүдэһи тата сабшадаг бай-гаа.

Баһа һээр шааха бүхэнэй тэ-дэ мүнэгэ суглуулын тула ху-сын хуханга элдэжэ хэһэн аһан туулмаг бэлдэдэг һэн. Олонхи ушарта шаахын 20 мүнэгэ тэрэ туулмаг руу хэдэг бэлэй. Тинхэ сагта барисын эрье хонин 3 түхэртэ, үнээн 10 солхоотой байгаа гүб даа.

Бүхэ һээртэй айлда горит-тойхон мүнэгэн суглардаг һэн. Тэрэ һээршье хухалхан хүн сугларһан мүнэгэһи шагал болгон абаха ёһотой байгаа. Энэ баһа ээһэй оролдоног харуулан саг үрэлжэ хэ-рэгтэй гэжэ һануулаа. Хатажа хэбэрэ болохогүйн тула һу-ниндөө уһан соо хэжэ хондо-дог, баһа эхээр үһа зугааха-гүй гэжэ хэмэлэхысе ушар байгаа. Боосоной һээршье хү-ний нодонһе холо хайрсаг, ханза соогоо хадагалжа, суур-гадахысе ёһон баһа байха.

Юуб гэхэдэ, мүнэгэ, зөөрдэ хонхой, хара болдотой хүн тэрэ яһынь хухалдаа бэлэн болохын тула хутага, шубгын үзүүрээр эдирээ, одор гар-гажа болохо бшуу.

Зарим шадамар айл уян бол-гоно, айраг соо хэдэг юм һэн гэсэлшэ. Тинхэнэ һээр һуодер-гынгаа нисартер эбборхо-шаа-хадан, нахиганаха, шэрэггэ-нэхэлээ бэшэ, хухардаггүй бай-гаа.

Урдань Шантаахын Фёдор

гэжэ баяншаг айлай һээршье туулмагтай мүнэгэн нэгэ сар лаб динхлээр болоһон байха гэсэлдэг болоһон һэн. Тэрэ жэлэй Сагаалангай дашарам-дуулан, Элхи, Хэнэ, Бада, Хөл-гоһоо олон айлашад бууба ха, Тэдэнэй пони хорьомоё ша-

Угтайгаа заншал нэргэзе

БЭЭР ШААЛГА

наһаа дүтэ шадарайндшье сугларха хааб даа. Фёдор-абай сагаалуулжа, сай, мяхаараа хүндэлһэнэй удаа бурханайгаа хажууда байһан улахан хайрсаг соо-һоо тоһолонг үнгөөр элэгшэ-лэн, шэлдэн шара һээрээ гар-гажа: — Зай, хүндэтэй айлашад, ша-далайнгаа, ехые, шандаһанайн-гаа шангые туршагты,—гэбэ.

Ундэр Дагба, үбшэтэй Цэ-дэнхээ эхлээд, үлэгшэлдөө-шэдэй олонхыс һаа, наһанай-гаа зиндаагаар үбгэн туруу болоһон Бүхэ-Бүдэдэ һээр ба-риуулагдаба.

Хүн бүхэнэй хүбхэгэр мүн-гэтэй хусын хухангай эзэн болохо дуратай байһанинь гайхалгүй. Ээлжээндэһи хүрэн-гүй тэрэ һээрэй хухаршоо һаань, талаангаа туршангүй һу-лал палаха болоно ха юм. Ушар тимхэнэ хүн бүхэн нэгэ шаагаад, улаадаһаа дамжуу-лаа гэһэн гурим баталба.

Залуушуйл эсдэхэлдэ хэдэ танхуурай байдалтай тогтожо, эбжээндэ-эрбэгнээшье һаань, үһөөс үедэ дамжаһан угтайн-гаа заншал дабаха аргагүйн ту-хайноо «явартан» гэжэ хэлжэ хэн байха бэлэй.

Үбгэн бүхэ һээршье хүндэ-тэй дээрэ хүлээн абажа, за-луушуйл тээбэри туршанга-дал яаралгүйн шэмжлэжэ, шэмжлэжэ үзөөд, үлэ мэдэг тарихаа хэжээд, улаадахи Үлдэгдэ Цэдэбтэ хоёр га-райнгаа алган дээрэ тогтоон табижа, дохин һагад харбай-ба.

Үлдэгдэ Цэдэб бүгдэн дү-тэлжэ, хоёр махалг гарнуу-дайгаа алган дээрэ торгон бабаадаа, үлгөөрөө газар ту-лан алдартара дохилсон, үбгэн Бүхыс хүндэлһэн мэдүүлэдэ, ёһын тэдхэдэ бэшэ, нээрэлээ шааха бэлдэхэлээ эхлэб. Һээр-эһингээ шэлдэн шара шэлб-и

ядажа байтани, Балжад бэ-ринь эрихэ абаад, һамган шалгаар хуумгааша арадаа сохбод, хухалжархөөшбди. Харин тинхэдэ, үбгэн баа-баша: «Хүбүүдэһини зориг мохообш: бэри хүн аад, үб-гэнөө үлүү гарабш»,—гэж бэрээс алхжа байхэдэһи, араг-гэж һалгажа гараа бэлэйб. Тэрэхэн бэри мүнөө эндэ бай-гаа һаа, мээр хараа байса ху-халха һэн. Шэмэгүй газарай шадалгүй тулоур саанһеал туйган хара долгиуд харатый. Ядаба нигээд шаахэгүй, ша-дал тэнхэгээ буураһан үб-гэдһөө дошоо болоһон бар-навууд,—гэжэ байжа 20 мүн-гээс дамжуулаад, яаралгүйн шаахааа бэлдэбэ. Забданын-гүй хоёр гараа зэргэ далай-гад ябуулжархыба. «Хүс» гэ-һэн хуурай абган гараад, һээр-нинь тархи хур-хар гэн, үүдэ сохбод, мухаршаба. Шэлб-иень пезиһэн хажуудахи ча-халдһан түлээн дээрүр хая-жа, хууанатай мүнэгэһи эбэр-тэлжэрхөд: — Имнээрүүгээр лэ шааха ёһотой юмһал даа, хубүүд. Үнэһинэй турхэс богон-той юм һэн. Бэримнай хүн-дэ һэһинэй даа. Хүгшэмни ган-саардажа байгаа юм тү, ба-хам. Зай, байртай,—гэжэ га-заашаа харба.

Имнэ юумын болошоһодо, гайхалһан, баярлаһан, эшэһэншье хүнүүд биһа даа. Гэр соо дээрһэн барһаан. Фёдор хадарһан түлээн соо хэбгэнэ һээрэй шэлбэ абажа хараа: — Тую шоорто, мууһаа муу, модонһоо хөө гэжэ энэһнээс удхатан. Үхээс болотороо үнэ-рөө табяагүй. Хара зогит да-һаа, хожом дайралдахал бай-хаш,—гэжэ һээрһингээ шэлбэ гал руу хаяжархыба.

— Юун болоб? — Тэрэ үлгэһэн бурхингаа ама руу хараад ангайдажа байхэдэһи, тэрэ эбэр дээр-рээ гаһанайнгаа галда һээршье шэлбэе хүүрхүүлжэ һууһан бай-ба бшуу,—гэжэ Фёдорһингоо улаанхыс хараад, гэр соо байгшад дарья табин энэлэ-дэлбэ.

Уни хада үнэгэрһэн энэ уша-рыс домогон мүнөөшье но-тагтайхынь хөөрлэдэхэ бай-даг. «Үбгэн хүн мэхэтэй, үтэг шэбхэ нүхэтэй» гэһэн оһһон угын гэршэ болоһон энэ ушар тэрэ жэлэй Сагаалан тухай ходо-лолол һануулаа.

Д.Д. БУДАЕВ, Эсгүз ороноо хамгаалгын Азгүзэ дайнай ба ажалай ветеран.

Бурядай рай агаарай долги

ФЕВРАЛИН 17-һоо 23 БОЛОТОР

ПОНЕДЕЛЬНИК, 17

6.12—«Турал газар дайдам-най» радиожурнал. Эрхүүгэй обласгийн тарашадай фер-мерүүдэй ажанынуудай нэгэ-дэлэй конференцилээ тэмдэ-лэ; «Хүдэлмэригшүүл оло-шорно» — Бурядай ССР-эй ажалай ба ажалгаар хангал-гын министр И. М. Пытин ин-тервью гэхээ, 6.35—Долоон хо-ногой радио дамжуулганыудай шэнжлэл, 6.45—7.00—«Кино-вернисаж», 7.22 — Соноско-нууд, мэдээсэлүүд, 7.35—8.00 —Бурядай зүгы үсхэбэрлэг-шэдэй шиндэхэдэгүй асуудал-нууд тухай журналист С. За-харовай хөөрөөн, 12.10—13.00 —Хүгжэмтэ дамжуулга, 19.20 —Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—«Гуламтат», Ива-лын дасанай дид-хамба Ж. Шагдаров дамжуулгада хаба-даха (буряадаар).

ВТОРНИК, 18

6.12—«Байгалии ба бидэ», 6.35—7.00—Республикын һо-нинууд (ород ба буряад хэлэ-нүүд дээрэ), 7.22—Республи-кийн газетануудай шэнжлэл, 7.32—Соноскоһууд, мэдээсэл-үүд, 7.45—8.00—«Этигэл най-далай дуун», 12.10—13.00—Бу-ряадай оперо, балетэй ака-демическэ театрта Сагаан на-рын һайндэр (буряадаар), 19.20 —Республикын һонинууд ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ, 19.45—19.58—«Налха үх-и-бүүдэй ортопедическэ үбшэ-гүүд тухай. Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй 2-дохи поликлиникин врач Г. Д. Митыповэ микро-фоной дэргэдэ.

СРЕДА, 19

6.12—Бурядай ССР-эй Вер-ховно Советэй сессинээс тэм-дэглэл (буряадаар), 6.32 —«Хүн ба автомобиль», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ЧЕТВЕРГ, 20

6.12—«Асуудалнууд, харюу-нууд, бодомжолонгууд», Улаан-Үдэн горовсодэй худалдаа най-маанай асуудалнуудай талаар коммиссин түрүүлэгшэ Д. М. Салимстай хөөрлөдөөм; Бу-ряадай ССР-эй МВД-гэй эко-номикын талаар гэмтэ абдал-тай тэмсэхэ таһагай начальни-к В. П. Басовтай хөөрлөдөөм, баримтанууд, үйлэ хэрэгүүд,

ПЯТНИЦА, 21

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, СУББОТА, 22

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ВОСКРЕСЕНЬЕ, 23

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ПОНЕДЕЛЬНИК, 24

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ВТОРНИК, 25

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, СРЕДА, 26

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ЧЕТВЕРГ, 27

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ПЯТНИЦА, 28

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, СУББОТА, 29

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ВОСКРЕСЕНЬЕ, 30

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ПОНЕДЕЛЬНИК, 31

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ВТОРНИК, 1

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, СРЕДА, 2

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ЧЕТВЕРГ, 3

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ПЯТНИЦА, 4

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, СУББОТА, 5

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ВОСКРЕСЕНЬЕ, 6

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ПОНЕДЕЛЬНИК, 7

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ВТОРНИК, 8

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, СРЕДА, 9

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ЧЕТВЕРГ, 10

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ПЯТНИЦА, 11

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, СУББОТА, 12

6.12—«Буряадай агаарай долги», 6.32—«Буряадай агаарай долги», 6.37—7.00—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээр-рээ), 7.22—Республикийн газетэ-нүүдэй шэнжлэл, 7.32—Со-носкоһууд, мэдээсэлүүд, 7.45 —8.00 —Үлгөөһи концерт, 19.20—Республикын һонинууд (ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ), 19.45—19.58—Үхбүүд-тэ «Буряад хэлэнэй хэһэллэ, ВОСКРЕСЕНЬЕ, 13